

קול גדול ולא יסף

בספר דברים פרק ה', לאחר שמשה חוזר על עשרת הדברות הוא מתאר כך את הדיבור ה-לוהי לו זכו ישראל:

1. דברים פרק ה

(יח) אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְהוָה אֶל כָּל קְהֵלְכֶם בְּהַר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הָעֲנַן וְהַעֲרָפֶל קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יִסָּף וַיִּכְתְּבֶם עַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים וַיִּתֶּנֶם אֵלַי:

בפירוש קול גדול ולא יסף – הובאו פירושים שונים – נסו לברר מה הרעיון המובע בכל פירוש ומה התשתית בפסוקים לפירוש המילה יסף.

2. שמות רבה (וילנא) פרשה כח ד"ה ו ד"א וידבר

ד"א וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר, א"ר יצחק מה שהנביאים עתידים להתנבאות בכל דור ודור קבלו מהר סיני, שכן משה אומר להם לישראל (דברים כט) כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום, עמנו עומד היום אין כתיב כאן אלא עמנו היום אלו הנשמות העתידות להבראות שאין בהם ממש שלא נאמרה בהם עמידה, שאע"פ שלא היו באותה שעה כל אחד ואחד קבל את שלו,

וכה"א (וכן הכתוב אומר) (מלאכי א) משא דבר ה' אל ישראל ביד מלאכי, בימי מלאכי לא נאמר אלא ביד מלאכי שכבר היתה הנבואה בידו מהר סיני ועד אותה שעה לא נתנה לו רשות להתנבאות, וכן ישעיה אמר (ישעיה מח) מעת היותה שם אני, אמר ישעיה מיום שנתנה תורה בסיני שם הייתי וקבלתי את הנבואה הזאת, אלא (שם /ישעיהו מ"ח/) ועתה אלהים שלחני ורוחו, עד עכשיו לא ניתן לו רשות להתנבאות, ולא כל הנביאים בלבד קבלו מסיני נבואתו, אלא אף החכמים העומדים בכל דור ודור כל אחד ואחד קבל את שלו מסיני,

וכה"א (דברים ה) את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם, קול גדול ולא יסף, ר' יוחנן אמר קול א' נחלק לז' קולות והם נחלקים לע' לשון, רשב"ל אמר שממנו נתנבאו כל הנביאים שעמדו, רבנן אמרי שלא היה לו בת קול,

- מה פירוש 'קול גדול ולא יסף'?
- מה כוחה ותפקידה של ההתגלות בהר סיני?
- האם תיתכן התגלות אחריה?
- חשבו – מה מניע את בעל המדרש להעצים כך את כח ההתגלות בסיני?

חלק מהדעות במדרש מבוארות בהמשך:

3. שמות רבה (וילנא) פרשה כט ד"ה ט ד"א אנכי

אמר רשב"ל מהו ולא יסף אלא כשאדם קורא לחבירו יש לקולו בת קול והקול שהיה יוצא מפי הקב"ה לא היה לקולו בת קול, ואם תמה אתה על זו הרי אליהו כשבא לכרמל כנס כל הכומרים ואמר להם (מ"א =מלכים א' = יח) קראו בקול גדול כי אלהים הוא, מה עשה הקב"ה הדמים כל העולם והשתיק העליונים והתחתונים והיה העולם תוהו ובוהו כאלו לא היה בריה בעולם שנאמר (שם /מלכים א' /"ח/) אין קול ואין עונה ואין קשב, שאם ידבר הם אומרים הבעל עננו, עאכ"ו כשדבר הקב"ה על הר סיני השתיק כל העולם כדי שידעו הבריות שאין חוץ ממנו, ואמר אנכי ה' אלהיך, ולעיתיד לבא כתיב (ישעיה נא) אנכי אנכי הוא מנחמכם.

4. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת יתרו סימן יא

ומהו קול גדול ולא יסף, אז"ל שעשרת הדברות כולן בקול אחד יצאו מפי הגבורה דבר קשה עד מאוד מה שאין הפה של הדיוט יכול לדבר ולא האזן יכולה לשמוע ולפיכך כתיב נפשי יצאה בדברו (שיר/השירים/ה) קול גדול ולא יסף, והקול נחלק לשבעה קולות ומשם לשבעים לשון, א"ר שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מהו קול ה' בכח (תהלים כט), וכי אפשר לומר והלא מלאך אחד אין כל בריה יכולה לעמוד בכחו שנאמר (דניאל י) וגויתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ועיניו כלפידי אש וזרעותיו ומרגלותיו כעין נחושת קלל וקול דבריו כקול המון, והקב"ה שכתוב בו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא (ירמיה כג) על אחת כמה וכמה, והוא צריך לדבר בכח, אלא בקול שיכול משה לסבול.

- מהו ייחודה של ההתגלות בסיני לפי כל פירוש?

5. ויקרא רבה (וילנא) פרשה כב ד"ה א איש איש

רבי נחמיה אמר ויתרון ארץ בכל היא אפי' דברים שאתה רואה אותן יתרון למתן תורה כגון הלכות ציצית תפילין ומזוזה אף הן בכלל מתן תורה שנאמר (דברים ט) ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים ריב"ל אמר ועליהם ככל הדברים וכתוב כל המצוה אשר אנכי וגו' כל ככל דברים הדברים מצוה המצוה מקרא משנה הלכות תלמוד תוספתות אגדות ואפי' מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כלן נאמרו למשה בסיני שנאמר (קהלת א) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא חבירו משיב עליו כבר היה לעולמים

- מבחינת הרעיון - מה דומה ומה שונה בין המדרש ויקרא רבה למדרש בשמות רבה?

מענין להשוות -

6. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ב עמוד ב

ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: מנצפ"ך צופים אמרום. - ותסברא (האמנם)? והכתיב: +ויקרא כ"ז+ אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה! ועוד, האמר רב חסדא: מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין?

- אין, מהוה הוון, ולא הוון ידעי הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה, ואתו צופים ותקיננו: פתוחין באמצע תיבה וסתומין בסוף תיבה.

- סוף סוף אלה המצות - שאין נביא עתיד לחדש דבר מעתה! - אלא שכחום וחזרו ויסדום.

רש"י שם

מנצפ"ך - כפל אותיות.

צופים אמרום - נביאי הדורות.

- עם איזו בעיה מתמודד בעל המדרש?

7. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת כי תבא סימן א

מהו היום הזה ה' אלהיך וכי עד עכשיו לא צוה הקב"ה את ישראל והלא אותה שנה שנת ארבעים היתה שנאמר (דברים א) ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש, ומה ת"ל היום הזה, אלא כך אמר משה לישראל בכל יום יהא התורה חביבה עליכם כאלו היום הזה קבלתם אותה מהר סיני, וכן הוא אומר במקום אחר (שם/דברים/ד) והודעתם לבניך ולבני בניך כתיב בתריה יום אשר עמדת לפני ה', את החקים אלו המדרשות, ואת המשפטים אלו הדינים, ד"א את החקים ואת המשפטים לרבות קלים וחמורים גזירות שוות ודקדוקי סופרים, ושמרת ועשית אותם

א"ר יוחנן כל העושה מצוה לאמתו מעלה עליו הכתוב כאילו היא נתונה (צריך להיות: הוא נתנה) מהר סיני שנא' ושמרת ועשית, ומה ת"ל ועשיתם אותם אלא כל המקיים את התורה ועשה אותה לאמתו כאילו הוא תקנה ונתנה מהר סיני

ועוד אמר רבי יוחנן כל העושה תורה לאמתה מעלה עליו הכתוב כאילו הוא עשה את עצמו שנאמר

(דברים ד) ואותי צוה ה' בעת ההוא ללמד וגו' לעשות אותם לא נאמר אלא לעשותכם אותם מכאן שמעלין עליו כאלו הוא עשה וברא את עצמו, - כיצד לכל אחד יש חלק בסיני לפי מדרש זה?

מה משמעות 'ולא יסף' לפי המדרש הבא :

8. תלמוד ירושלמי מסכת מגילה פרק א דף ע טור ד/ה"ה

רב ורבי חנינה ורבי יונתן ובר קפרא ורבי יהושע בן לוי אמרו המגילה הזאת נאמרה למשה מסיני אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש רבי יוחנן אמר הנביאים והכתובים עתידין ליבטל וחמשת סיפרי תורה אינן עתידין ליבטל מה טעמא קול גדול ולא יסף רבי שמעון בן לקיש אמר אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל נאמר כאן קול גדול ולא יסף ונאמר להלן וזכרם לא יסוף מזרעם

9. מדרש אגדה (בובר) במדבר פרק יא ד"ה [כה] וירד ה'

[כה] וירד ה' בענן. זו אחת מעשרה ירידות שירד הקב"ה: ויאצל מן הרוח כמדליק נר מנר ואין חסר מן המאור כלום: ויתנבאו ולא יספו. שלא הוסיפו להתנבאות אלא באותה שעה, כמו ולא יסף עוד לדעתה (בראשית לח כו) :

- מתוך ההקשר במדרש – מדוע חשוב שהקול לא יסף?

10. דברים פרק ה יח

אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דָּבַר יְדֹנָד אֶל כָּל קְהֵלְכֶם בְּהָר מְתוֹךְ הָאֵשׁ הָעֵנָן וְהַעֲרָפֶל קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסַף וַיִּכְתְּבֶם עַל שְׁנֵי לְחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֶם אֵלַי:

רש"י שם

ולא יסף - מתרגמינן ולא פסק כי קולו חזק וקיים לעולם. דבר אחר ולא יסף לא הוסיף להראות באותו פומבי: